

2013:03

Gustav Adolfs kyrka

Invändig ombyggnad

Antikvarisk medverkan, 2011-2012

Maria Sträng

Regionmuseet
Kristianstad
Landsantikvarien i Skåne

Rapport 2013:03

Gustav Adolfs kyrka

Invändig ombyggnad

Antikvarisk medverkan, 2012
Helsingborgs socken, 1262
Helsingborgs stad
Skåne län

Maria Sträng

Regionmuseet Kristianstad Landsantikvarien i Skåne

Kristianstad
Box 134, Stora Torg
291 22 Kristianstad
Tel 044 – 13 58 00 vx, Fax 044 – 21 49 02

Lund
Box 153, St Larsomr. Byggnad 10
221 00 Lund
Tel 046 – 15 97 80 vx, Fax 046 – 15 80 39

www.regionmuseet.se

© 2012 Regionmuseet Kristianstad / Landsantikvarien i Skåne
E-rapport 2013:03

Omslagsfoto: Det nya samtalsrummet under norra delen av orgelläktaren, december 2012.
Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, Gävle. Dnr 507-99-502.

Gustav Adolfs kyrka – invändig ombyggnad

Innehåll

Sammanfattning	5
Administrativa uppgifter	5
Historik med relevans för arbetet	5
Utförda åtgärder	6
Tillgänglighetsanpassning vid koret	6
Förändring av altarfundamentet i korsmitten	6
Läktarunderbyggnader	6
Avvikelser från handlingarna	7
Kulturhistorisk bedömning av arbetena	7
Återstående arbeten	7
Handlingar med relevans för ärendet	8
Planskisser	9
Bildbilaga	10

Gustav Adolfs kyrka ligger i Helsingborgs kommun i nordvästra Skåne

Gustav Adolfs kyrka, markerat med rött kors, ligger mitt i stadsdelen Söder vid Gustav Adolfs torg i Helsingborgs stad.

Sammanfattning

Antikvarisk rapport redogör för invändig ombyggnad av Gustav Adolfs kyrka. Ombyggnaden har bestått av tre delar: tillgänglighetsanpassning i form av två ramper vid koret, förändring av altarfundamentet i korsmitten samt uppförande av läktarunderbyggnad i långhusets västra del.

Administrativa uppgifter

Objekt	Gustav Adolfs kyrka
Socken	Helsingborgs socken, 1262
Kommun	Helsingborgs kommun
Arbetshandlingar	Mikael Forsberg, ItArk Arkitektkontor AB
Länsstyrelsens beslut	433-11028, daterat 2010-11-01
Regionmuseets dnr	L12.30-271-10, 1262
Byggherre	Helsingborgs kyrkliga samfällighet
Entreprenörer	
Ramper & golvet i mittkorset:	Leif Svensson, PEAB AB
Handledare till ramperna:	Lars-Otto Lindskog, Mörarp
Läktarunderbyggnaderna:	Helsingborgs Finsnickeri
Antikvarisk medverkan	Regionmuseet Kristianstad/ Landsantikvarien i Skåne genom Maria Sträng
Byggnadstid	våren 2011 – december 2012
Slutbesiktning	Formell slutbesiktning utfördes inte
Bidrag	Nej

Historik med relevans för arbetet

Gustav Adolfs kyrka uppfördes 1897 i en nygotisk stil präglad av symmetri och höjdsträvan. Flera inre förändringar har skett under 1900-talet. De inre förändringar som har utförts berör framförallt de tillägg som gjordes under 1960 respektive 1990-talet. I samband med 1962-års renovering, ledd av arkitekten Klas Anselm, tillkom bland annat bänkinredningen, altarbordet av trä med de tillhörande knäfallen samt den nuvarande golvbeläggningen (klinker). Under 1992-års renovering, utförd efter handlingar från Forsberg & Wikerstål arkitektkontor AB, uppfördes det aktuella altarfundamentet i korsmitten och korttrappan fick sin nuvarande raka utformning.

Den nuvarande orgelläktaren uppfördes 1966 när en ny orgel kom på plats. Redan i samband med 1990-talets renovering diskuterades inbyggnader under orgelläktaren. Det blev inte mer än ett förslag. Arkitekten ansåg att inslaget skulle få för stor negativ påverkan på interiören. Med tiden har diskussionen kring beva-

rande och bruk av kulturarvet utvecklats. För att möjliggöra ett bevarande och en förvaltning av det kyrkliga kulturarvet tillåts numera förändringar som öppnar upp för ett mer mångfunktionellt kyrkorum.

Utförda åtgärder

Tillgänglighetsanpassning vid koret

Tillgänglighetsanpassning vid koret har utförts i form av två ramper. Ramperna är uppbyggda ovanpå det befintliga golvet och är uppbyggd med en godkänd lutning enligt tillgänglighetsanpassning (ca 1:17). Sidorna i ramperna murades med tegelstenar som sedan putsades. Putsytan har målats in i samma kulör som på närliggande sockel på korets väggar. Mellan tegelstenarna har utrymmet fyllts ut med frigolit och betong. På rampen har golvplattor av klinkers lagts. Plattorna har storleken 19,6 x 19,6 cm och är av fabrikat Dekora, modell ”KL 1600-240, 610054”.

På rampens kanter har en trälist i oljad ek med en mässingslist monteras.

Mellan korttrappan och rampen har handledare monterats. Handledarna är i samma material, svartmålad smide, som de handledare som satt längs väggen och som avlägsnades när ramperna kom till. Handledarnas stolpar har monterats i rampernas sidoväggar.

Förändring av altarfundamentet i korsmitten

Fundamentet till lågaltaret i korsmitten har avlägsnats. Det bestod av murade tegelstenar liknade de som finns i trappan upp till koret. På ytan har nya klinkersplattor lagts. Färgen på de nya plattorna har en annan kulör och storlek än de befintliga. Trälister ramar in ytan och skiljer den åt det resterande golvet. Ytan används fortfarande som fundament till altaret.

Läktarunderbyggnader

Under orgelläktaren i långhusets västra del har utrymmet byggts in till två mindre rum, på norra sidan används rummet som ett samtalsrum (planerna på sakristian har frångåtts). På södra sidan utnyttjas utrymmet för enklare servering och har inretts med ett pentry.

Två alternativ på utförandet av de glasade väggarna i ansökningshandlingarna, ”slutet” och ”öppet”. Alternativ ”öppet” förordades antikvariskt för att bäst bevara den öppenhet som är en viktig del av kyrkorummets karaktär. Det var också det alternativ som valdes av församlingen och uppfördes.

De glasade väggarna har monterats direkt ovanpå det befintliga golvet och i orgelläktarens undersida. Glasväggarna är tillverkade efter ritningar uppförda av arkitekten Mikael Forsberg, Itark Arkitektkontor. Allt trämaterial är av oljad ek. Detaljer såsom dörrhandtag och gångjärn är i mässing. Pentryt med fristående

skåp och vägghyllor är också i ek men är fabriksstillverkat från IKEA. Hyllorna är fästa i befintlig väggpanel som är från renoveringen 1992.

Avvikelser från handlingarna

De villkor som finns i länsstyrelsens beslut har inte följts på ett tillfredsställande sätt. Arbetet sattes igång utan att antikvarisk medverkande meddelats. Detta har gjort att syftet med antikvarisk medverkande, att se till att kulturhistoriska värden tas tillvara och att dokumentera arbetena, inte kunde uppnås till början. Därför har inte bilddokumentation före åtgärderna utförts. I *Gustav Adolfs kyrka, Underhållsplan*, från 2009 finns dock visst översiktligt bildmaterial. Val av golvplattor har dessutom inte gjorts i samförstånd med antikvarisk medverkande.

I samband med installation av fläkt till pentryt har håltagning i västra väggen in till den närliggande toaletten utförts. Hålet har diametern 150 mm. Åtgärden har utförts efter samråd med länsstyrelsen och antikvarisk medverkan.

Kulturhistorisk bedömning av arbetena

Kyrkorummet har i och med ombyggnaderna förändrats en del. Förändringarna är till fördel för lokalen verksamheter. Ramperna bidrar till en bättre tillgänglighet till koret och fungerar även som gradänger vid konserter och liknande arrangemang. Läktarunderbyggnaden underlättar för den sociala verksamheten som kyrkan har för den omgivande stadsdelen. De nya tilläggen i kyrkorummet avspeglar kyrkans roll i dagens samhälle. Tilläggen bidrar på så sätt till nya kulturhistoriska värden i kyrkorummet.

Material och utförandet på läktarunderbyggnaderna håller god kvalitet och är väl anpassade till det befintliga rummets inredning. Handledare till ramperna har ett detaljutförande med hög konstnärlig och hantverksmässig kvalitet.

Återstående arbeten

Golvplattorna på ramperna kommer att pigmenteras med klinkerolja för att nå en mer samstämmig kulör med det omgivande golvet.

En kanal kommer att öppnas i västra väggen mellan rummet och intilliggande toalett för att få till en bättre ventilation i samtalsrummet. Ett hål med diameter 150 mm borrar i väggen mellan rummet och den närliggande toaletten. Där ansluts ventilationen till befintliga frånluftskanaler som mynnar ut i fasaden. Ett ventilationsgaller av samma material som omgivande vägg, oljad ek, kommer att placeras över öppningen i samtalsrummet. Håltagningen har diskuterats med antikvarisk medverkande och kan ses som ett smärre ställningstagande som inte kunde förutsättas i ansökningshandlingar och därmed inte behöver ny tillståndsansökan.

Handlingar med relevans för ärendet

- 2009-06-29 *Gustav Adolfs kyrka Underhållsplan*, Wikerstål Arkitekter AB
- 2010-08-04 Tillståndsansökan med åtgärdsförslag, ritningar och modellstudier, *Förändringar i Gustav Adolf kyrkan, Helsingborg*, Mikael Forsberg, arkitekt SAR/MSA, ItArk Arkitektkontor AB
- 2010-10-06 Yttrande, *Yttrande angående inre förändringar i Gustav Adolfs kyrka, Helsingborgs kommun*, Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne
- 2010-11-01 Beslut, *Invärdig ombyggnad av Gustav Adolfs kyrka, Gustav Adolfs församling, Helsingborgs kommun*, Länsstyrelsen i Skåne län
- 2011-02-03 Förfrågningsunderlag, 8 ritningar över glaspärtier och ramp vid koret, ItArk Arkitektkontor AB
- 2011-06-28 Förhandskopia, 2 ritningar över räcke vid ramperna, ItArk Arkitektkontor AB
- 2011-09-01 PM Minnesanteckningar, *Förändringar i Gustav Adolfs kyrka, Helsingborg – PM 1*, Mikael Forsberg, ItArk Arkitektkontor AB

Lund 2013-01-14

Maria Sträng

Bildbilaga

För översiktliga bilder av kyrkorummet före åtgärderna hänvisas till *Gustav Adolfs kyrka, Underhållsplan*.

Lågaltarets nya fundament är numera i samma nivå som övriga golvet i korsmitten men avskiljer sig tydligt som ett eget "rum" i kyrkorummet.

Parti vid koret efter ombyggnaden. Till vänster syns den norra rampen som leder upp till koret. Till höger syns de nylagda golvhplattorna som har ersatt ett altarfundament av brunt tegel av samma sort som finns i kortrappan. Januari 2012.

Rampen på södra sidan. Plattorna skiljer sig i både storlek och färg. Plattorna kommer att pigmenteras för att mer likna de gamla plattorna. Januari 2012.

Trappräckena längs väggen på båda sidor om trappan togs bort i samband med att ramperna byggdes upp. Nya trappräcken efter de gamla som förebild monterades mellan trappan och ramperna. Juni 2011.

Vy över långhuset från norra läktaren. De nya rummen under orgelläktaren är väl anpassade till kyrkorummets olika stilar och samtidigt har kyrkorummet fått en utformning som är bättre anpassad till verksamhetens olika funktioner. Längst bak i bänkraderna står fristående och flyttbara skärmar. Dessa var tidigare fast monterade där glasväggarna numera finns. December 2012.

Rummet på norra sidan används som samtalsrum med möjlighet att sitta ned i en avskärmad miljö samtidigt som man kan ha kontakt med kyrkorummet. December 2012.

Rummet på södra sidan används för enklare servering. Kaffe för en mindre kostnad erbjuds alla besökare under dagtid. En viktig social verksamhet för kyrkan som ligger mitt i en stadsdel med mycket aktivitet och rörelse. December 2012.

Det södra rummet är inrett med ett pentry. Skåpen har placerats ovanpå det befintliga golvet. Hyllorna är fastskruvade i en träpanel som sattes upp vid 1992 års renovering. Hålltagning i väggen har gjorts i samband med indragning av vatten och ventilation.

Regionmuseets E-rapportserie 2013

Kulturmiljö

1. Utvändig renovering av Stoby kyrka, Stoby socken, AM, Åsa Eriksson Green, 2012
2. Brösarps station, Ravlunda socken, AM, Helena Rosenberg, 2012
3. Gustav Adolfs kyrka – invändig ombyggnad, Helsingborg, AM, Maria Sträng, 2011-2012

Förkortningar:

AF-antikvarisk förundersökning
AM- antikvarisk medverkan
AU-arkeologisk utredning
DK- dokumentation, övrigt

FU- arkeologisk förundersökning
KA- kulturhistorisk analys
MD-murverksdokumentation
OU- osteologisk undersökning

PJ- projektrapport
UN- arkeologisk undersökning
BD- byggnadsdokumentation
BAD-byggn-ark-dokumentation

